

EaPGREEN

Partnership for Environment and Growth

This project is
funded by the EU

SEA (Strateji Ekoloji Qiymətləndirmə) -ya giriş – Səmərəli tətbiq prinsipləri, əsas mərhlələr və aparıcı şəxslər

Matthew Cashmore

UNECE məsləhətçisi

Bakı, 4-5 aprel 2018-ci il

SEA-nın məqsədləri

“ətraf mühitin yüksək səviyyədə qorunmasını təmin etmək və davamlı inkişafı təşviq etmək məqsədilə ekoloji faktorların plan və proqramların hazırlanması və qəbuluna inteqrasiya edilməsinə töhfə vermək.”

Aİ SEQ Direktivi, 2001

Ətraf mühit haqqında geniş anlayışa əsasən: ““Ətraf mühit, o cümlədən, sağlamlıq, təsir” dedikdə, ətraf mühitə, eləcə də, insan sağlamlığına, floraya, faunaya, biomüxtəlifliyə, torpağa, iqlimə, havaya, suya, relyefə, təbiət komplekslərinə, maddi dəyərlərə, mədəni irsə və bu faktorlar arasında qarşılıqlı əlaqəyə istənilən təsir nəzərdə tutulur.” (UNECE SEA Protokolu).

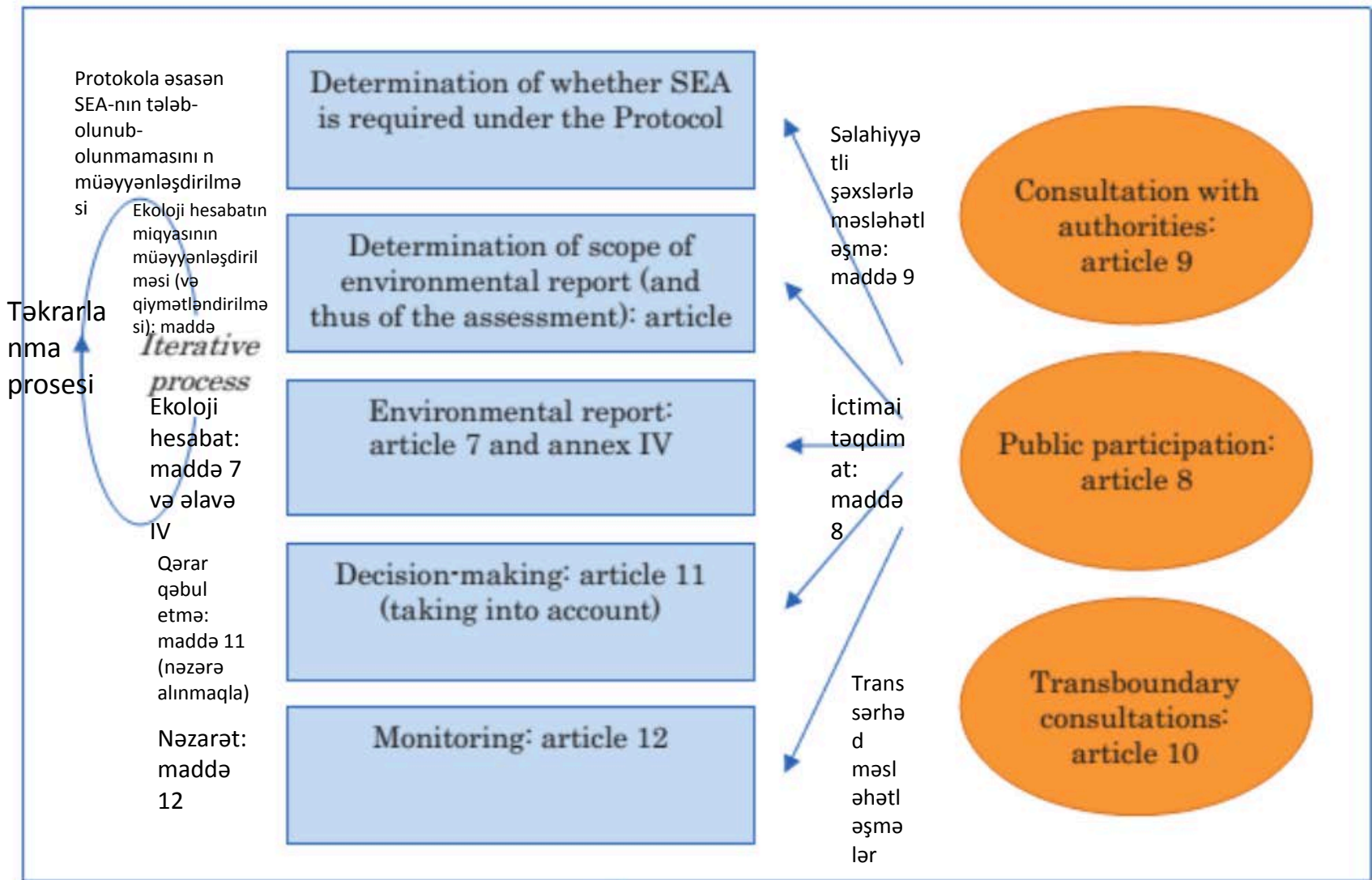
SEA-nın faydaları

- Ətraf mühitin ilkin mərhələdə və aydın şəkildə qərar qəbul edilməsinə inteqrasiyasını təmin edir.
- Strateji qərar qəbul etmə və planların keyfiyyətini artırır.
- Yeni inkişaf imkanlarının, birgə təsirlərin, müxtəlif planlar arasında ziddiyyətlərin və s. müəyyən edilməsini asanlaşdırır.
- Əks təsirlərin qarşısının alınması, azaldılması və aradan qaldırılması və müsbət dəyişikliklər üçün imkanları müəyyənləşdirir.
- İctimai müzakirə və araşdırmaya təqdim etməklə idarəetməni gücləndirir.

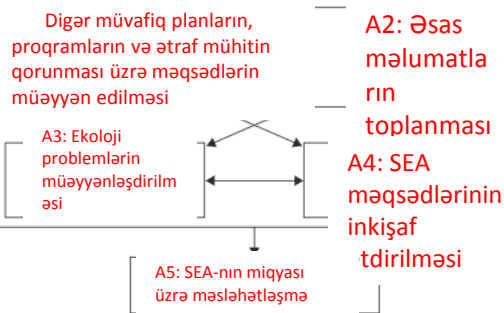
SEA prosedurları

0. Yoxlama

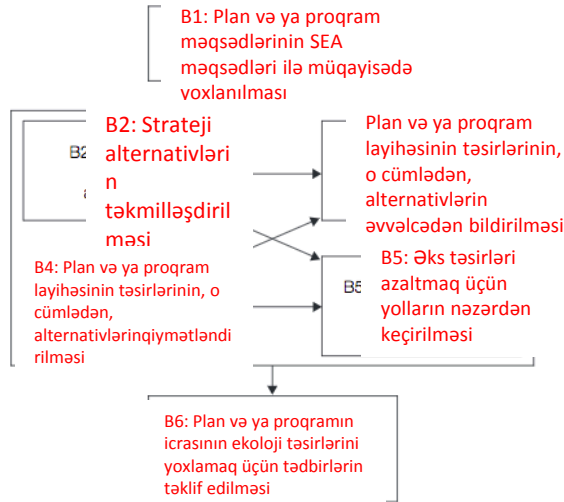
1. Əhatə dairəsi
2. SEA hesabatının hazırlanması
3. İctimaiyyətin iştirakı
4. SEA hesabatının qiymətləndirilməsi
5. SEA tövsiyələrinin verilməsi
6. Nəzarət (SEA prosesindən sonra)

Mərhələ A: Kontekstin və məqsədlərin müəyyən edilməsi, əsas məlumatların hazırlanması və miqyasın qərarlaşdırılması

Mərhələ B: Alternativlərin təkmilləşdirilməsi və düzəldilməsi, təsirlərin qiymətləndirilməsi

Mərhələ C: Ekoloji hesabatın hazırlanması

C1: Ekoloji hesabatın hazırlanması

Mərhələ D: Plan və ya proqram layihəsi, ekoloji hesabat üzrə məsləhətləşmə

D1: Plan və ya proqram layihəsi, ekoloji hesabat üzrə məsləhətləşmə

D2: Mühüm dəyişikliklərin qiymətləndirilməsi

D3: Qərar qəbul etmə və məlumatın təmin edilməsi

Mərhələ E: Plan və ya proqramın icrasına nəzarət

E1: Məqsədlərin və nəzarət üsullarının işlənməsi

E2: Əks təsirlərə cavab

Prosedurlar və proses

Mənbə: Birləşmiş Krallıq təlimatı, 2005

Əsas şəxslər

- Səlahiyyətli və ya məsul idarə: SEA-ya PPP predmeti təqdim edən təşkilatlar, məs. yerli hökumət, nazirlik, parlament və s. Onlar, adətən, SEA-nın həyata keçirilməsi ilə bağlı məsuliyyət daşıyır.
- Məsləhətləşmə idarələri: məs. EU SEA Direktivi MSs-dən dövlət orqanlarının təyin edilməsini tələb edir. “Bu orqanların xüsusi ekoloji öhdəliklər səbəbindən plan və proqramların icrasının ekoloji təsirlərinə məruz qalması ehtimal olunur”.
- Digər hökumət orqanları (məs. qonşu bələdiyyələr / yerli idarələr).

Əsas şəxslər

- İctimaiyyət: “İctimaiyyətin məruz qalması” dedikdə, ictimaiyyətin ekoloji qərar qəbul etmənin təsirinə məruz qalması və ya təsir ehtimalının olması və ya bunda maraqlı olması nəzərdə tutulur; verilmiş kontekstdə ətraf mühitin mühafizəsini təşviq edən və milli qanuna əsasən istənilən tələbləri ödəyən qeyri-dövlət orqanlarının maraqlı olması nəzərdə tutulmalıdır. (AİK Orxus Konvensiyası)
- Təsirə məruz qalmış dövlətlər: məs. AİK SƏQ Protokoluna qoşulmuş Tərəf və ya Tərəflərin (məsələn, qoşulmuş ölkələr) transsərhəd təsirlərə məruz qalması ehtimal olunur.
- Məsləhətçilər/ ekspertlər.
- Məhkəmə: milli və dövlətlərarası (məs. Aİ Ədalət Məhkəməsi).

Əsas şəxslər: Hala dair nümunələr

- Şotlandiya: SEA Gateway – məsləhətləşmələrin kordinasiyası, SEA interaktiv məlumatlar bazasının idarə edilməsi, təlimatın istifadəsi və s. ilə bağlı məsuliyyət daşıyır.
- Niderland: NCEA – Milli icraatın əsas aspektlərinə nəzarət edir: məs. yoxlama və miqyasla bağlı məsləhət verir, SEA-reportunun nəzərdən keçirilməsini təşkil edir.

Səmərəli tətbiq nümunələri

Xərclər və faydalar:

- “təcrübə göstərir ki, SEA-nın regional və yerli torpaqdan istifadə planlamasında tətbiqi müvafiq xərcləri 0.1-1%, qəbul vaxtını normal vaxtla müqayisədə 20-25% artırır” Regionlar Komitəsi, Aİ, 2010

Səmərəli tətbiq nümunələri

SEA EIA ilə eyni deyil!

“SEA-nı həyata keçirərkən, «daha böyük şəkil»ə diqqətin yönəldilməsi və qiymətləndirmənin strateji olaraq qalmasını yadda saxlamaq zəruridir. SEA-nın geniş, yüksək səviyyəli Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi (EIA) olması gözlənilmir. SEA planının icrasını mühüm ehtimal olunan ekoloji təsirlərinin qiymətləndirilməsinə yönəlməli və ilkin olaraq, birbaşa və ya dolaylı yolla mühüm ekoloji təsirlərlə nəticələnə biləcək elementlərə istiqamətlənməlidir.”

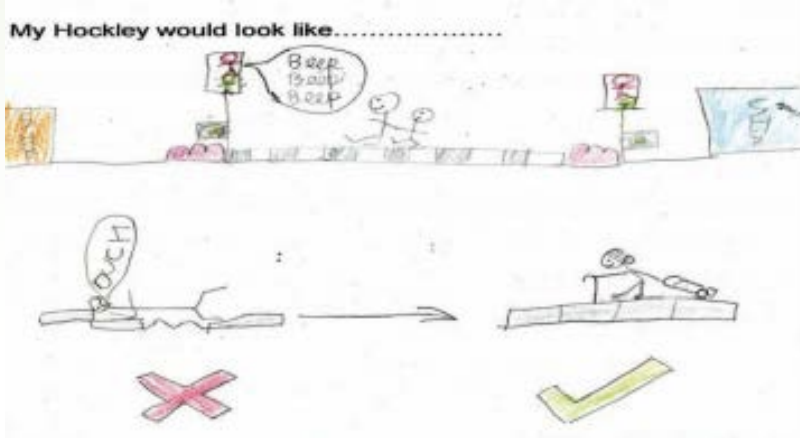
(Guidance by Historic Environment Scotland, 2009).

Səmərəli tətbiq nümunələri

Proporsionallıq

Bunun Planlar və Proqramlar 2004 Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi tələblərinin icrası məqsədi daşıyan qonşuluq planının SA hesabat layihəsi olduğunu izah edin.

Əsas səhifə

Title page

Mündəricat

Table of contents

Fəsil 1. Giriş və metodologiya (təxm. 2 səhifə)

Planın yazılmasına və SA-nın həyata keçirilməsinə cəlb olunmuş şəxslər

Requirements of the Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004⁹.

Aşağıdakılarla bağlı məlumat verin

Provid

• Qonşuluq planınızın əhatə etdiyi ərazi (xəritəni əlavə edin)

• Bildiyiniz həcmdə, planınızın məzmun və əsas məqsədləri

• SA-nın bugüncədə olan «hekayəsi». Bu, məsələn, Cədvəl 5 şəklində cədvəl formasında ola bilər.

Cədvəl 5. SA prosesini yekunlaşdırmaq üçün cədvəl nümunəsi

Tarix	İşlər	Cəlb olunmuş şəxslər	Qarşıya çıxan problemlər
4 Jan 11	SA metodologiyasını müzakirə etmək üçün SA komandasının ilk iclası discuss SA methodology	M. Hughes ...	yoxdur
8-10 Jan. 11	Qonşuluğumuza təsirə dair Əsas Strategiya konsultasiyası	F. Mayes, A. Kahn	Əsas Strategiya yalnız konsultasiya formasındadır və gələcəkdə dəyişdirilə bilər
...	...		

SEA of Neighbourhood Plans, England and Wales

Səmərəli tətbiq nümunələri

Miqyasın əhəmiyyəti:

Beynəlxalq səviyyədə belə anlayış mövcuddur ki, SEA, adətən, çoxsaylı məsələləri əhatə edir və SEA Hesabatının nəşr olunmasından sonra baş verən debatlar qiymətləndirmənin ilkin mərhələsində daha yaxşı idarə oluna bilir.

Bir çox yurisdiksiyalar bu məsələni yönləndirmək üçün miqyas təcrübələrini gücləndirmək məqsədilə addımlar atmışdır. Xüsusi Miqyas Hesabatının nəşri getdikcə ümumi yer tutur.

Səmərəli tətbiq nümunələri

Planlaşdırma ilə sinxronlaşdırılmış

EIA-nın Danimarka, Niderland və Birləşmiş Krallıqda qərar qəbul etməyə əsas təsiri	K.		
Təsirsiz	6%	7%	4%
Razılıq qərarını dəyişmədən ekoloji dəyərlərin aydın nəzərə alınması	25%	30%	30%
Layihənin məhdud miqyas üzrə dəyişdirilməsi	51%	45%	44%
Layihənin daha geniş dəyişdirilməsi	8%	9%	18%
Ekoloji cəhətdən ən təmiz alternativin seçilməsi	11%	9%	4%

- “torpaqdan istifadə planları hazırlanarkən, ictimaiyyətin artıq dinləmələrdə əhatə edilmiş seçimlər haqqında məlumat almaq imkanı var; buna görə də, SEA ictimai iştirakı təmin edən tədbir olaraq lazımsız deyil.” (Regionlar Komitəsi, Aİ, 2010)

Səmərəli tətbiq nümunələri

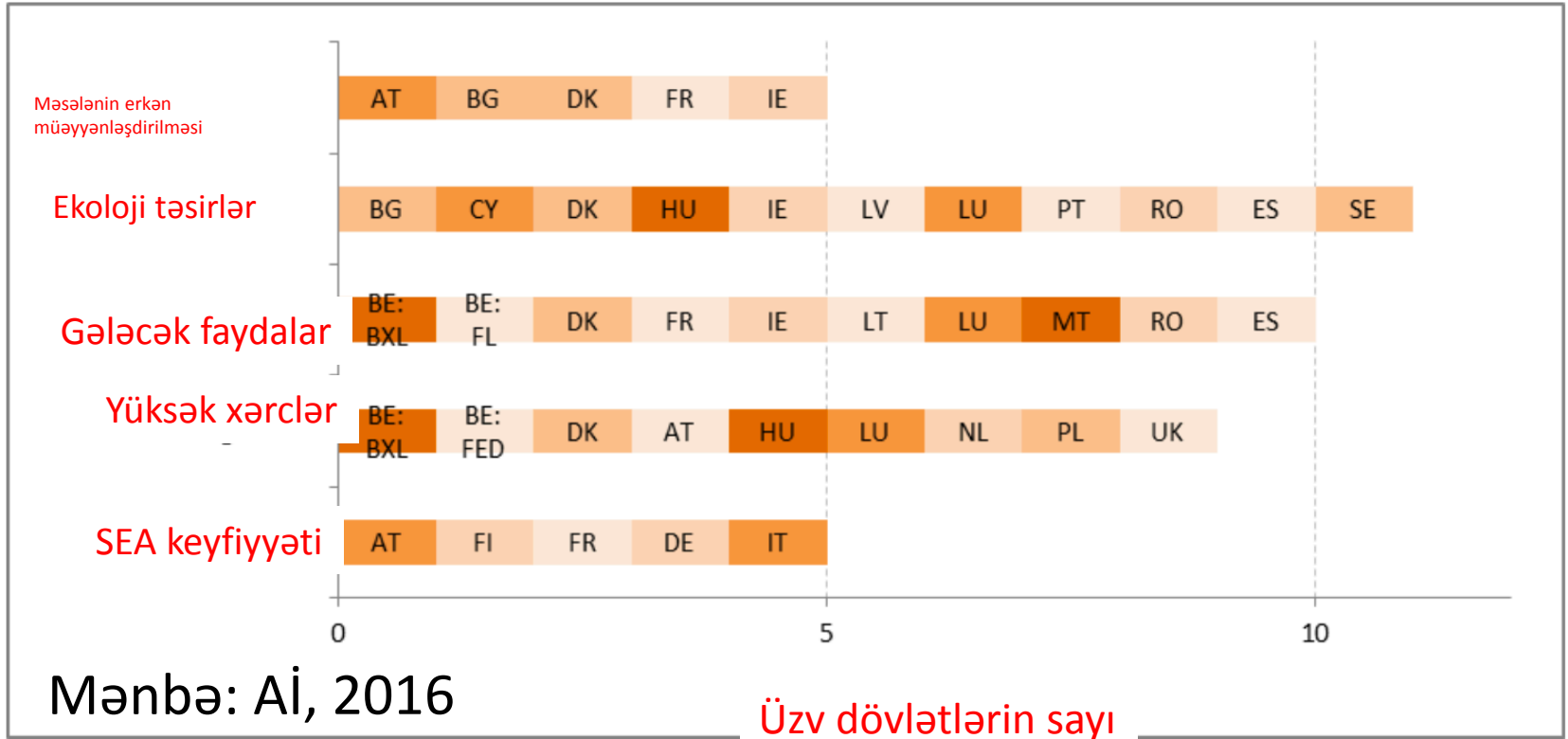
Keyfiyyətə səmərəli nəzarət

Sağlam və tətbiq edilən keyfiyyətə nəzarət standartları səmərəliliyi təşviq edə bilər:

- Miqyas: diqqətin potensial olaraq mühüm məsələlərə yönəlməsini və məsələlərin vaxtında istiqamətləndirilməsini təmin etmək.
- Hesabatın nəzərdən keçirilməsi: hesabatların məsələ, yığcam olmasını, müvafiq alternativləri göstərməsini və etibarlı olmasını təmin etmək.
- Yoxlama və miqyasa girişi təmin edən mərkəzi qurum.

Səmərəli tətbiq nümunələri

Şəkil 6. SEA-nın xərclərin səmərəliliyinə töhfə verən/əngəl yaradan elementlər

Diqqətinizə görə təşəkkür edirik!